

Vieren en herdenken

Ineke Mulder-Grasman

Op woensdag 16 april a.s., is het exact tachtig jaar geleden dat Workum werd bevrijd waardoor er voor Workum een einde kwam aan de Tweede Wereldoorlog. Een oorlog waarvoor velen de hoogste prijs hebben betaald, voor onze vrijheid. Zij die voor onze vrijheid zijn gevallen mogen wij niet vergeten door hen te herdenken en de verhalen door te geven. De werkgroep Lancaster nodigt u uit om op woensdagmiddag 16

april om 15.00 uur aanwezig te zijn voor een herdenking van de bemanningsleden van de Lancaster W4888 en de ED603 op de algemene begraafplaats in Workum. Gerrit Kemker en Johannes Hoekema namens de werkgroep Lancaster: “Samen met u willen wij de bemanning van de Lancaster W4888 en de ED603 een waar eerbetoon geven voor de manier waarop zij hun leven gaven voor onze vrijheid. Zij alleen hebben het mogelijk gemaakt dat wij nu in vrijheid mogen leven en dat mogen wij nooit vergeten.”

PROGRAMMA HERDENKING OP WOENSDAG 16 APRIL 2025 AANVANG 15.00 UUR

- Opening herdenking door de voorzitter van de werkgroep Lancaster, Gerrit Kemker
- ‘The Last Post’ door Siebe Bokma
- Moment van stilte
- ‘Het Wilhelmus’ door Siebe Bokma
- Toespraak door Wethouder Michiel Rietman
- Kinderen van de basisscholen uit Workum dragen, de door hen zelf geschreven gedichten, voor
- Kranslegging door Johannes Hoekema en Gerrit Kemker
- Bloemlegging door Wethouder Michiel Rietman en kinderen van de basisscholen uit Workum
- ‘Londonderry Air’ (Danny Boy) door Hille Faber
- Woord van dank, tevens einde herdenking.

Gedichten en verhalen maken diepe indruk

Onlangs zijn de kinderen van groepen 7 en 8 van de drie basisscholen, St. Ludgerus, it Finster en De Pipegaal uit Workum benaderd door Gerrit Kemker en Johannes Hoekema namens de

werkgroep Lancaster W4888 en ED603 om een verhaal of gedicht te schrijven betrekking hebbende op de Tweede Wereldoorlog. Dit alles ter gelegenheid van het feit dat Nederland tachtig jaar gele-

den is bevrijd. Gerrit Kemker: “Wij zijn onder de indruk wat de kinderen hebben geschreven. Het raakt ons en heeft een diepe indruk bij ons achtergelaten. Het heeft ons geraakt dat de Tweede

Wereldoorlog nog zo bij de kinderen leeft. Heel bijzonder om dit mee te mogen maken.”

Voor de winnaars was er het boek 'Oorlogswinter' van Jan Terlouw.

Onderdrukking

Ik ben bang
Ik ben een Jood
Luister stiekem naar de radio
Ik ben bang
Er vliegen vliegtuigen boven mijn hoofd
Er vallen bommen naast me neer
Ik ben bang
Ik ben een Jood
De Duitsers komen me halen
Ik ben bang
Misschien ben ik morgen dood
Door de rook van het vuur
Ik ben bang
Ik ben een Jood
Ik moet een gele ster dragen
Ik ben bang
Vanaf 20 juni 1940 mocht ik niks meer
Niet zwemmen, niet sporten
Ik ben bang
Ik ben een Jood

Nina de Vries
Groep 7 van Sint Ludgerus

Bevrijding

Overdag niet naar buiten kunnen.
's Nachts ineens in een schuilkelder moeten leven.
Het geloei van een luchtalarm horen.
Dat kunnen we ons in Nederland nu niet voorstellen, hoe erg dat was.
Dankzij de geallieerden kunnen we nu in vrijheid leven.
Zonder hun moed en strijd zouden we nu nog in oorlog zijn.
Nu kunnen we alles in vrijheid doen.
We hebben genoeg eten.
Dat konden de mensen in de oorlog alleen maar dromen.

Hidde Ronner en Adriaan Bokma
Groep 8 van it Finster.

als vrijheid is

als vrijheid is:
geen gevaar
als vrijheid is:
zelf keuzes kunnen maken
als vrijheid is:
gelukkig kunnen zijn
als vrijheid is:
niet bang hoeven te zijn
als vrijheid is:
veilig kunnen zijn
als vrijheid is:
gewoon naar buiten kunnen
als vrijheid is:
dat iedereen naar school mag
als vrijheid is:
je goed voelen

vind ik vrijheid fijn

Sophie Zijlstra
Groep 7 van De Pipegaal

Nina de Vries van groep 7 van de St. Ludgerus-school schreef het mooiste gedicht. Gerrit Kemker overhandigde haar de prijs.

Hidde Ronner en Adriaan Bokma van groep 8 van it Finster schreven met zijn tweeën het mooiste verhaal. Johannes Hoekema overhandigde de prijzen.

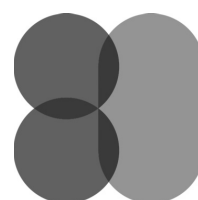

Sophie Zijlstra van groep 7 van De Pipegaal schreef het mooiste verhaal. Gerrit Kemker overhandigde haar de prijs.

Geeft uw verhaal door...

Het is maandagmorgen 16 april 1945 als de Canadezen met hun jeeps Workum binnenrijden en daarmee de bevrijding van de stad Workum een feit is. Vreugde alom, eindelijk vrij. Daags daarna, op dinsdag 17 april rond de klok van zeven uur 's avonds, wordt Hindeloopen bevrijd, waarna de Zuidwesthoek zal volgen. Na vijf lange jaren van bezetting krijgt Nederland haar vrijheid, waar zo hard voor gevochten is, terug. Blijdschap valt samen met het verdriet om geliefden die nog 'thuis' moeten komen of aan hen die nooit meer thuis zullen komen.

**80 jaar
vrijheid**

*Ik adem diep de vrijheid in een stil besef
hoe hoog de prijs daarvoor was*

Het is september 2024 als mij, ondergetekende, de vraag wordt gesteld of ik namens Gerrit Kemker en Johannes Hoekema van de Werkgroep Lancastermonument W4888 en ED603 mijn medewerking wil verlenen aan een speciale editie, omtrent de bevrijding, voor de Workumer Krant Friso. Na mijn oproep in deze krant om verhalen, betrekking hebbende op de bevrijding, met mij te delen werd goed gehoor aan gegeven. Verhalen

die wegvallen in de bevrijding, omdat het voor een aantal personen verhalen zijn van nabestaanden die zich nooit bevrijd hebben kunnen voelen. De verhalen die aan mij werden toevertrouwd, waarvoor diep respect, laten zien dat velen hun leven hebben gegeven voor onze vrijheid. En zij, die de oorlog hebben overleefd, hebben zij zich ooit 'bevrijd' gevoeld? *De wûnen binne sletten mar troch de groeden binne sy tekene foar it libben.*

Mijn oprechte dank gaat uit naar zij die hun verhaal met mij hebben gedeeld. Verhalen waarbij de pijn en het verdriet nog steeds voelbaar is, ook voor de generaties na hen.

Ineke Mulder-Grasman | Hylpen, maart 2025

Rein de Vries

* Warns, 05-10-1900 † Neuengamme, 17-02-1945

Mevr. Louise Marseille-de Vries groeide niet op in Hindeloopen, maar spreekt de taal wel, dat kwam omdat haar moeder van Hindeloopen kwam en tegen haar kinderen altijd Hylper's heeft gesproken. Mevr. Marseille had wel een verhaal met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog zei ze: "Uus fear ies omkomt yn Neuengamme in Duitsland", mevr. Marseille doet haar verhaal, het verzetsherdenkingskruis ligt als een stille getuige op de tafel.

Zelfs in de gevangenis was mijn vader een held

Mijn vader Rein de Vries, werd op 5 oktober 1900 geboren in Warns. Mijn vader werd, nadat hij was geslaagd voor de opleiding tot politieagent, per 1 november 1924 politieagent in Sneek. Hij trouwde op 22 oktober 1925 met Luurtske Smid uit Hindeloopen. In Sneek zijn mijn broer, Jan Folkert en ik, geboren. Ik ben de oudste. In mei 1931 verhuisden wij naar Bussum, daar werd vader recherché. Toen de oorlog begon, was ik dertien jaar, ik maakte mij daar niet zo druk om, toen niet, maar een paar jaar later wel.

Mijn vader moest niets hebben van de Duitsers en al vrij snel ging hij bij het verzet. Wapendroppings, mensen waarschuwen als er razzia's waren, mensen helpen aan een onderduikadres, het regelen van 'extra' voedselbonnen voor mensen die onderduikers in huis hadden, het tegenwerken van verraders en het geven van schietles aan de illegaliteit. Ook maakte vader deel uit van de Vliegende Brigade, welke sabotagedaden en overvallen pleegde. Op 29 september 1943 is mijn vader opgepakt. Er kwamen mannen bij ons aan de deur, mijn moeder wilde niet open doen, dat moest ik doen. De mannen vroegen naar mijn vader, maar die was niet thuis en nee ik wist ook niet waar hij was. Op dat moment komt kwam mijn vader aanlopen, de twee mannen, Duitsers (moffen), namen hem nadat ze hem een doek voor de ogen hadden gedaan mee. Ik heb nog naar mijn vader gezwaaid, hij ook naar mij. Daarna heb ik mijn vader nooit weer gezien.

Mijn vader werd meegenomen op verdenking van betrokkenheid bij de aanslag op een Nationale Socialistische Korpschef die was doodgeschoten met het dienstwapen van mijn vader. Mijn vader had zijn dienstpistool uitgeleend. Later kwamen er opnieuw twee Duitsers aan de deur en vroegen: "Wo ist die Waffe?" Omdat mijn moeder het niet wist, werd het hele huis overhoop gehaald. Ook het servicegoed werd kapotgeslagen. Het dienstwapen werd niet gevonden. Mijn moeder is toen ook hard in het gezicht geslagen. Later, toen ze eindelijk waren vertrokken en wij de boel aan het opruimen waren vonden wij het dienstwapen in een dekschaal in de kast.

Mijn vader is overgebracht naar Vught. Hij zat daar tot 5 september 1944. Op 16 oktober 1944 is hij van Konzentrationslager (KZ) Sachsenhausen naar Neuengamme overgebracht, waar vader op 17 oktober 1944 is aangekomen. Vermoeid en met dikke benen moest hij de marsen meemaken, ook

wel de dodenmarsen genoemd. Waarschijnlijk is hij als 'uitvaller', met anderen op 17 februari 1945 doodgeschoten en zijn zij, een ander woord kan ik daar niet voor vinden, gedumpt als een stuk vuil in een grote kuil, welke wellicht door andere gevangenen zijn gegraven, want daar maakten de kampeiders hun handen niet vuil aan. Mijn moeder bracht schone kleding bij vader, terwijl hij gevangen zat in Nederland. In de zoom van de kleding stopten wij dan hele kleine briefjes. Met behulp van een 'goede' soldaat, heeft moeder, vader één keer kunnen zien. Vader was mager, kaal en hij had geen voortanden meer, die waren eruit geschopt!

Mevrouw Marseille verteld verder over de zware verhalen die haar vader ten deel vielen, welke ik hier niet verwoorden kan, zo niet te bevatten wreed.

Toen mijn vader was opgepakt nam ik zijn verzetswerk over. Nee, bang was ik niet, voelde alleen maar haat. Ik heb afgemaakt wat mijn vader het leven heeft gekost. Ook kregen wij onderduikers uit Workum. Politie Dijksterhuis kwam met zijn vrouw en dochter, onder de naam Smid de meisjesnaam van mijn moeder, bij ons inwonen. Op een dag stonden wij klaar om onder te duiken. De ondergrondse wilde mijn vader bevrijden en daarvoor moesten wij ook uit de weg. Alles wat je aan kleding kon aantrekken mocht je meenemen. Ik was al aangekleed, maar moest nog wel om geen argwaan te wekken naar het koor. Op het koor is toen nog een foto gemaakt, iedereen in zomerkleuren en ik, ik in de winterkleding. Het onderduiken ging op het laatste moment niet door, vader wilde niet. Vader had gezegd als ik word opgehaald, dan worden daar anderen voor gedood, ik wil niet vrij zijn terwijl het een ander het leven heeft gekost.

En toen kwam de bevrijding. Nu zal vader wel snel thuis komen. Van mijn moeder moest er altijd iemand thuis zijn voor het geval vader thuis zou komen. Ook moest er altijd een deur los zijn of een raam open staan zodat vader in huis kon komen, mocht er niemand thuis zijn. Twee keer per dag kwam er een trein aan op het station van Bussum, 's morgens en 's middags. Ik liep daar twee keer per dag heen om mijn vader op te halen. Mensen kwamen als stakkers uit de wagons, mager en in en in wit, ze vielen gewoon om. Als dan iedereen uit de trein was gestapt en mijn vader was er niet bij, dan rende ik naar voren toe en zag ik de trein aan mij voorbij gaan, want... misschien was vader vergeten uit te stappen.... Als ik dan zonder mijn

Rein de Vries

vader thuiskwam zei mijn moeder altijd misschien vanmiddag of anders morgen.

Dominee kwam elke week op een vaste dag bij mijn moeder. Maar toen kwam dominee op een andere dag. Dominee had bericht gekregen van het Rode Kruis. Mijn vader was op 17 februari 1945 om het leven gebracht. Zijn lichaam is terechtgekomen in een massagraf. Later was het mogelijk om het lichaam van mijn vader op te graven, maar toen zij mijn moeder: "Laat hem maar bij zijn kameraden liggen." Op het Ereveld in Hamburg is een gedenksteen geplaatst met zijn naam erop. Mijn broer en ik zijn met mijn moeder weer teruggegaan naar Sneek en later is mijn moeder weer naar Hindeloopen verhuisd. Haar verdriet om het verlies van haar man Rein de Vries en de haat tegen de Duitsers heeft zij haar hele leven bij zich gedragen.

"Wij zijn nooit naar Duitsland op vakantie geweest, als wij op vakantie gingen en de reis moest door Duitsland, dan reden wij om."

"Zelfs in de gevangenis was mijn vader een held, zo weigerde hij om een medegevangene te slaan, het leverde hem vier dagen bunkerstraf op."

"Als gevangene werd alles je afgenomen, vooral sierraden. Ik draag de ringen van mijn vader, zijn trouwring en een andere ring. Het is mijn vader gelukt om het schuil te houden. Mijn vader heeft de ringen aan iemand meegegeven die werd vrijgelaten. Deze man heeft de ringen bij mijn moeder gebracht. Helaas hebben wij toen niet naar zijn naam gevraagd. Wel hebben wij zijn rug gezien, vol met littekens van uitgedrukte sigaretten. De wonden waren heel, maar de littekens blijven voor altijd."

Louise Marseille-de Vries

Hendrik de Jong

* Staveren, 01-07-1916 † Celle (Duitsland), 22-05-1945

Als in een editie van de Workumer krant Friso van de namen worden genoemd van inwoners van Workum die het leven lieten in de Tweede Wereldoorlog staat tot groot verdriet van Okke de Jong, de naam van zijn vader, Hendrik de Jong er niet bij. Wat volgt is een zoektocht naar het leven van Hendrik de Jong in Duitsland door de zoon van Okke, Hendrik Jan de Jong en de dochter van Douwe, de broer van Okke, Shamanta de Jong.

Een oorlog die nooit ophoudt

Hendrik de Jong werd op 1 juli 1916 geboren in Staveren, als zoon van Douwe de Jong en Sijbrigje Schaaf. Op 19 november 1938 trouwt Hendrik met Grietje van der Kamp en komen zij te wonen in Nijhuizum. In mei 1940 verhuist het gezin, inmiddels verrijkt met een dochter Feikje, naar Workum. Zij komen te wonen in de Weeshuissteeg. Op 15 oktober 1940 wordt zoon Douwe geboren. Hendrik is werkzaam als melkcontroleur bij de Kaas en Roomboter Fabriek Lijempf aan de Hearewei in Workum. Op 5 december 1942 wordt Hendrik de Jong betrappt op het stelen van ¼ liter room waarvoor hem in Leeuwarden een boete wordt opgelegd van 25 gulden. Op 17 maart 1943 vertrekt Hendrik de Jong naar Duitsland, hij laat zijn vrouw die zwanger is van hun derde en zijn twee kinderen achter.

In Duitsland is een groot tekort aan arbeidskrachten. Als er een beroep wordt gedaan op de inwoners van Nederland om te komen werken in Duitsland en hier geheel begrijpelijk, geen of nauwelijks gehoor aan wordt gegeven, worden vanaf maart 1942 Nederlandse Arbeiders verplicht ingezet om te werken in Duitsland. Nederlandse bedrijven worden uitgekamd en wie 'over' is wordt tewerkgesteld in Duitsland.

Was de reden nu dat Hendrik de Jong 'over' was dat hij als 'dwangarbeider' naar Duitsland moest of kwam het voort door de diefstal van ¼ liter room, alwaar hij voor beboet was?

Hendrik de Jong wordt tewerkgesteld in een kleine zuivelfabriek in Stade. Hendrik en zijn kameraad J. komen in de kost bij de directeur van de zuivelfabriek en diens gezin. Ondanks het feit dat Hendrik niet vrijwillig naar Duitsland is gekomen is het al met al best te doen. De werkzaamheden zijn niet zwaar en er is genoeg vrije tijd, toch mist hij zijn gezin. Op 14 april 1943 wordt zoon Okke geboren.

In juli 1943 mag Hendrik de Jong eindelijk met verlof. De Jong vertrekt op 5 juli en moet op 13 juli weer terug zijn in Duitsland. Tijdens zijn verlof gaat Hendrik vol trots met zijn gezin, ouders en zussen op de foto. Hendrik verlaat Workum om terug te keren naar Duitsland, niet wetend dat hij zijn gezin niet meer terug zal zien.

Vanwege het feit dat niet iedereen terugkeert van zijn verlof, moet Hendrik de Jong garant staan voor het verlof van zijn kameraad J. Mocht J. niet terugkomen dan verviel het verlof voor Hendrik.

Andersom gold deze regel ook, waarvoor J. ook een formulier moesten ondertekenen. J. komt helaas niet terug, waarmee hij het verlof van Hendrik verspeeld. Dit geeft Hendrik ook aan in de brief die hij schrijft aan zijn ouders.

Citaat uit de brief van 2 december 1943, het is tevens de laatste brief uit Stade welke in het bezit is van de familie De Jong: *"Als ze J. niet terugvinden, kunnen ze mij volgens de nieuwe verlofregeling 6 weken in een concentratiekamp zetten, alleen omdat ik mij voor J. geborgd heb."*

Shamanta de Jong: *"In mei 2024 ben ik met mijn zoektocht naar Hendrik de Jong begonnen. Op dat moment wisten wij alleen dat zijn laatst geschreven brief uit Stade kwam, dat hij in Celle was overleden en in december 1953 was herbegraven op het Nederlandse Ereveld in Hannover. Ik ben gaan zoeken op het internet naar een gevangenis in Celle en zo stuitte ik op een website van een man wiens vader ook gevangen heeft gezeten in Celle tijdens de oorlog (theokentie.nl). Daar stond een link naar het NIOD (Nationaal en Internationaal Archief voor oorlogsdocumentatie) Daar vond ik de gevangenisrapporten van Hendrik de Jong. Met deze informatie, de informatie die wij al hadden en uit het dagboek van Tante Truus, de zus van Hendrik die alle brieven van Hendrik aan haar en haar ouders bewaard heeft, hebben wij het leven van Hendrik de Jong, na de laatste brief uit Stade in kaart gebracht."*

Hendrik de Jong raakt betrokken bij diefstal van boter, hetgeen hij weer ruilde voor o.a. suiker en sigaretten. Hendrik wordt veroordeeld op de zitting op 9 maart 1944 voor stelen en helen (verhandelen van gestolen goederen) tot 2 jaar tuchthuis, 2 jaar eerverlies en een boete ter hoogte van 70 DM (Duitse Mark).

Een tuchthuisstraf was zwaarder dan een gevangenisstraf. Het regime in tuchthuis Celle was bikkelhard. Er gold een verzaamd regime.

Op 5 mei 1944 gaat Hendrik de Jong op transport naar Zuchthaus in Celle (Tuchthuis Celle) waar hij op 8 mei 1944 wordt ingeboekt. Op 24 maart 1945 wordt Hendrik opgenomen in het ziekenhuis van het tuchthuis met long tbc. Bijna een maand later, op 22 april 1945, Celle is dan al bevrijd door de Britten, wordt Hendrik overgeplaatst naar het hulpziekenhuis Teillaz Berufsschule, waar Hendrik op 22 mei 1945 komt te overlijden. Op 25 mei 1945 is Hendrik begraven op Waldfriedhof Reihengrab-

Hendrik de Jong

field. Op 2 december 1953 is Hendrik herbegraven op het Nederlandse Ereveld in Hannover.

De oorlog heeft diepe sporen nagelaten bij de kinderen van Hendrik en Grietje. Moeder Grietje, zag zich als alleenstaande moeder van drie kleine kinderen genoodzaakt, nadat (waarschijnlijk na oktober 1945) het bericht van overlijden was gekomen, te hertrouwen. De man die zij huwde haalde de glans van de jeugd af van de kinderen van Hendrik en Grietje, Feikje en Douwe de Jong, beiden inmiddels overleden en Okke de Jong. Hetgeen zijn sporen heeft nagelaten en diepe groeven heeft geslagen. Een oorlog die nooit ophoudt.

Shamanta: *"Het uitzoeken naar het leven van Hendrik in gevangenschap heeft op mij een diepe indruk gemaakt. De gruwelijkheden, de ontberingen die Hendrik heeft moeten doorstaan laten hun sporen na. Wat mij het meest heeft geraakt zijn de woorden uit het dagboek van tante Truus: "Heit en mem hebben nog jaren na de bevrijding gehoopt, dat hij, waarvandaan dan ook, toch terug zou komen, maar dat gebeurde helaas niet."*

Hendrik de Jong met vrouw en kinderen

Catrinus Eekhof

* Bolsward, 13-03-1914 † Bolsward, 17-12-1981

Door het plotselinge overlijden van ‘Heit’ Willem Eekhof neemt Catrinus Eekhof al op jonge leeftijd het roer over van zijn vader. Catrinus is dan 22 jaar. Vanuit Bolsward wordt onder de vlag van Beurtvaardienstbedrijf Koch & Eekhof met de ‘Vrouwe Tjitske’ en ‘De Vijf Gebroeders’, via Workum over het IJsselmeer naar Amsterdam en de Zaanstreek gevaren.

*Toen kon men beseffen
wat oorlog was*

Als de oorlog haar intrede heeft gedaan laat de bezetter, voor eigen gewin, beslag leggen op de binnenvaartschepen. Het lukt de Duitsers echter niet om weg te varen met ‘De Vijf Gebroeders’, welke lag afgemeerd aan de Stoombootkade in Bolsward. Door het wegvallen van het vrachtvervoer over de weg, vanwege het gebrek aan brandstof, wordt er meer en meer een beroep gedaan op de beurtvaart, zowel voor het vervoer van goederen, verboden lading en personen. Na ‘Dolle Dinsdag’* werden veel schepen door de Duitsers gevorderd waarmee de voedselvoorziening naar het Westen bijna stil kwam te liggen. Met het intreden van de vorst, welke duurde van eind december 1944 tot mits februari 1945 waarbij het IJsselmeer nagenoeg was dichtgevroren, was de hongerwinter vooral in het Westen van ons land een feit.

Direct na de winter nam Catrinus Eekhof, met Klaas de Vreeze, Jacobus de Koning, Jan Hobma

en Auke van de Weide het grote risico om, bij nacht, het IJsselmeer over te steken om zo het Westen van voedsel, waaronder aardappelen, te voorzien. Vanaf april 1945 wordt ‘De Vrouwe Tjitske’ door de jongens van Koch & Eekhof ook ingezet voor het voedseltransport. ‘De Vrouwe Tjitske’ wordt ‘s nachts geladen met bussen melk van de melkfabriek in Workum. Met het voedseltransport werd de eerste honger gestild, maar het was een drup op de gloeiende plaat. Ouderen en vooral kinderen raakten zwaar ondervoed, waarop men het moedige besluit nam om de kinderen naar Friesland te halen, het is dan eind februari 1945. Uit het boek Geschiedenis Beurtvaardienstbedrijf Koch & Eekhof 1822 - 1971 van Nolle Eekhof: “Het afscheid van ouders en kinderen was schrijnend en zeer emotioneel. In het ruim van ‘De Vijf Gebroeders’ werden balen stro uitgelegd en er was een noodtoilet gemaakt. Er was geen verwarming mogelijk. Om de kou buiten te sluiten moesten de luiken dicht en zaten ze zonder licht in het ruim. Er

Catrinus Eekhof

werd alleen ‘s nachts gevaren omdat er voortdurend gevaar bestond voor luchtaanvallen. Met het oog op mogelijke beschietingen vanuit vliegtuigen was het noodzakelijk dat passagiers gedurende de tocht benedende (in het donker) moesten blijven. Als het donker was vertrok het schip met gedoofde navigatielichten en gingen ze de koude nacht in. Nu en dan moesten de luiken een beetje open om de lucht te verversen. Maar dan kwam ook het overkomende buiswater naar binnen. Veel kinderen en hun verzorg(st)ers kregen last van zeeziekte. Als gevolg van de zeeziekte was er een tekort aan sanitaire middelen en dit leidde tot zeer onhygiënische toestanden. Tijdens de reis werden opvarenden opgeschrikt door beschietingen in de directe nabijheid. De meeste kinderen deden het van angst in hun broek. Toen kon men beseffen wat oorlog was. Tegen de ochtend liep ‘De Vijf Gebroeders’ de haven van Workum binnen. Voortdurend tot om en nabij 12 april van het laatste oorlogsjaar, werd de uiterst kostbare lading van ondervoede kinderen aangevoerd. Zij werden met open armen door Friese pleegouders in Workum, Bolsward, Nijland, Sneek en Woudsend ontvangen.”

Catrinus Eekhof (jr.) zoon van beurschipper Catrinus Eekhof: “Tijdens de Tweede Wereldoorlog bleef mijn vader, met gevaar voor eigen leven, varen en wist zo met Klaas de Vreeze, Jacobus de Koning, Jan Hobma en Auke van de Weide tal van levens te redden. Zij deden wat zij moesten doen. Helaas hebben zij bij leven niet de eer gehad die hen toe kwam.”

In 2001 is er een monument geplaatst voor ‘de vijf van Bolsward’ die 500 kinderen naar Friesland wisten te halen in de hongerwinter. Als eerbetoon aan vergeten helden!

*Dolle Dinsdag staat voor dinsdag 5 september 1944, de dag waarop men dacht dat de bevrijding nabij was.

16 augustus 1944:

De zwarte dag van Koudum

Trijntje Munnikma-de Boer was 11 jaar toen de oorlog uitbrak. Mevr. Munnikma-de Boer: "Wat deed de oorlog met mij? Ach, ik was nog een kind, maar bepaalde gebeurtenissen staan in mijn geheugen geschrift, de moord op Tjalke van der Wal en Gerben Ypma heeft mij nooit losgelaten. Later toen ik trouwde met Rein Munnikma, zoon van verzetsstrijder Wiebe Munnikma, bleef de oorlog verweven met ons leven. Na de oorlog heeft mijn schoonvader Wiebe Munnikma nooit meer over de oorlog, tegen zijn kinderen, gesproken. Maar 's nachts in zijn slaap kwamen de herinneringen naar boven, waar mijn man als kind de stille getuige van was."

"Niemand heeft
grotere liefde
dan dat hij
zijn leven
inzet voor
zijn vrienden"

Gerben Ypma

* Huizum, 30-12-1920 † Koudum, 16-08-1944

De in juli 1944 opgerichte knokploeg in Koudum, afgekort KP, roofde op 3 augustus 1944 13.000 bonkaarten uit de kluis van de zuivelfabriek in Workum. Door verraad kreeg de Sicherheits Dienst (SD) op maandag 14 augustus 1944 Gerben Ypma in handen en viel hij in het beruchte Scholtenhuis in Groningen ten prooi aan zware martelpraktijken. Gerben zweeg om zo zijn maten kans te geven weg te komen. In de vroege ochtend van woensdag 16 augustus 1944 keerde de SD met Gerben Ypma terug in Koudum. Gerben Ypma, die was ondergedoken bij familie Kuipers aan de Zwarte Weg in Koudum, moest van de SD naar zijn onderduikadres en hen zijn onderduikerskamer laten zien. Daar is het er wreed aan toegegaan. Ypma werd op diverse plaatsen in zijn benen geschoten, steeds hoger en hoger totdat de laatste kogel een einde aan zijn leven maakte. Degene die was belast met het ophalen van het stoffelijk overschot vertelde dat de martelingen, aangebracht op het lichaam van Gerben, duidelijk zichtbaar waren.

Tjalke van der Wal

* Kolderwolde, 13-09-1891 † Koudum, 16-08-1944

Na het verraad van de bonkaarten-roof en de arrestatie van Gerben Ypma werden alle betrokkenen aangeraden om onder te duiken. Dat advies sloeg Tjalke van der Wal in de wind. In de vroege ochtend van woensdag 16 augustus werd Van der Wal opgedragen naar het gemeentehuis te komen. Op de Dammenseweg, recht voor de pastorie op nog geen 100 meter van zijn huis, werd hij door de SD doodgeschoten. Getuige hierbij was Tjitte Folkertsma. Tjalke van der Wal en Gerben Ypma waren mannen van het verzet. Zij behoorden toe tot de Landelijke Organisatie voor hulp aan onderduikers (LO) en tot de lokale knokploeg (KP). In 1948 toen Koudum officiële straatnamen kreeg zijn twee straten als eerbetoon naar hen vernoemd.

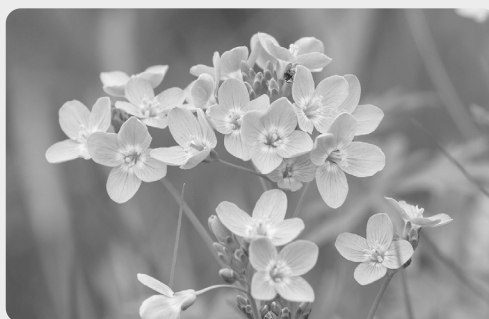

De herinneringen aan Willeke

'Pinksterbloemen'

In de laatste oorlogswinter, ook wel de hongerwinter genoemd, waren er bij ons thuis ook een aantal evacués. Ik ken ze alleen van de jaren erna, de beginjaren vijftig. Zo ook Willeke. Zij kwam altijd met Pinksteren bij ons. Wij gingen dan samen naar het weiland om bloemen te plukken. Zij zei dan altijd: "De Pinksterbloem is mijn favoriet, want die groeit bij ons niet." Maar op een keer toen het bijna weer Pinksteren was, ik keek er al naar uit dat ze weer zouden komen, kwam er een brief. Willeke was aan de gevolgen van een auto-ongeluk overleden, nog maar 14 jaar oud. Ik was 10 of 11 jaar. Mijn moeder zei: "Wij gaan naar de begrafenis toe,

maar haar ouders zijn heel arm en misschien krijgt ze niet eens een steentje." Ik plukte de volgende dag

een bos Pinksterbloemen om mee te nemen naar de begrafenis van Willeke. De rouwdienst was in een nieuwe kerk zonder grote ramen. Het leek net of ze er stenen tussenuit hadden gelaten. Veel kan ik mij niet meer herinneren, wel dat er veel bloemen waren, ook van haar klasgenootjes. Ook waren er verschillende mensen die een toespraak hielden. Toen iedereen was uitgesproken en er niets meer werd gezegd, heb ik stiekem mijn bloemen op haar graf gelegd. Haar moeder sloeg een arm om mij heen en alleen zij voelde wat ik mijn bosje bloemen bedoelde.

Jeddie Klaaren

Sijbren Sijsma

* Wommels, 03-11-1896 † Luinjeberd, 13-04-1945

Sijbren Sijsma trouwde op 30 juni 1921 met Andriesje de Groot. Het echtpaar komt te wonen in Balk en verhuist later naar Hemelum. Sijbren en Andriesje worden verblijft met vijf kinderen, Douwe, Maaïke, Frans, Sijtze en Johannes.

*Voor ons is het nooit
bevrijding geweest*

In Hemelum is Sijsma naast zijn werkzaamheden als eerste machinist bij de Coöperatieve Zuivelfabriek 'Hemelum' ook raadslid. Eerst voor de SDAP en later voor de ARP (Anti Revolutionaire Partij) waar hij eerst belijdenis voor aflegde en zich vervolgens liet dopen. In 1941 sluit Sijsma zich aan bij het verzet, maakt deel uit van de LO Hemelum (LO, staat voor Landelijke hulp aan Onderduikers) en de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten, de NBS. Hierbij hield Sijsma, die vocht tegen onrechtvaardigheid, zich bezig met de hulp aan onderduikers en met de wapenopslag.

Op dringend advies van Benjamin Herres Steengenga duikt Sijbren Sijsma onder, eerst in Balk en later in Hemelum. De SD, Sicherheitsdienst, is goed thuis in Hemelum en elke 'vreemdeling' wordt door hen opgemerkt. Sijsma wordt hiervoor gewaarschuwd, maar negeert de waarschuwing en wordt hierdoor in de vroege ochtend van donderdag 8 maart opgepakt door de SD. Sijsma wordt overgebracht naar de SD-gevangenis Crackstate in Heerenveen. Crackstate stond bekend om zijn 'harde' verhoren, waarbij zware mishandelingen niet werden geschuwd. Op briefjes welke Sijsma wist te verstopen in het wasgoed, weerlegde hij zijn vertrouwen in God en daardoor de moed niet verloor.

De familieleden van de gevangenen werden in de gelegenheid gesteld om schone was af te geven bij Crackstate en de vuile was weer mee te nemen. Maaïke, de dochter van Sijbren ging elke week op de fiets of te voet vanuit Hemelum naar Heerenveen. Het omruilen van de was gebeurde uit het zicht van de gevangenen. Enige vorm van contact met de gevangenen was niet mogelijk.

Vlak voor de bevrijding, in de nacht van donderdag 12 op vrijdag 13 april 1945, worden Bouwe van Ens een verzetsman uit Nieuwehorne en Sijbren Sijsma om twee uur 's nachts uit de gevangenis gehaald. Ze worden in een auto geduwd en rijden de duisternis in. Vervolgens worden beide mannen, zwaar gehavend door de gruwelijke mishandelingen, doodgeschoten. Naar alle waarschijnlijkheid op de plaats waar zij in de ochtend van vrijdag 13 april zijn gevonden in een slootwal bij Luinjeberd. Op donderdag 19 april 1945 wordt Sijbren Sijsma overgebracht naar Hemelum waar een dag later de teraardebestelling plaatsvindt op de begraafplaats in Hemelum. Sijsma's vrouw blijft achter met vijf kinderen en heeft nooit de bevrijding gevierd, voor haar was het een herdenking. De moord en de daaraan voorafgaande zware mishandelingen hebben haar de glans van het leven ontnomen.

Sijbren Sijsma

De beul van Crackstate, commandant van de SD Emile Steylaarts, die de schoten heeft gelost op Van Ens en Sijsma gaf in zijn proces aan dat het om een represaille ging en dat hij in plaats van 6 personen 2 personen door zijn ondergeschikte Rosendahl had laten halen. Rosendahl zou Sijsma hebben gekozen uit persoonlijke wrok, omdat deze bij de verhoren niets los wilde laten. Waarschijnlijk zijn Van Ens en Sijsma doodgeschoten zodat de gruwelijkheden welke zij hadden ondergaan in woord en lichaam niet aan het licht zouden komen.

Door zijn karakter en sterke persoonlijkheid zette Sijsma zich in voor zijn medegevangenen. Sijsma trotseerde rechtvaardigheid boven de wreedheid van zijn beulen.

Hy libbe en foel foar folk en heitelân.

Het verhaal van pake Fokke en heit Minze

door Fokke van den Akker

Pake had voor én in het begin van de oorlog met zijn T-Ford vrachtwagentje een dagelijkse vrachtdienst van Workum naar Bolsward v.v. Toen in 1942 de T-Ford zou worden gevorderd door de Duitsers, is de Ford uit elkaar gehaald en in delen bij een aantal boeren ondergebracht. Pake en vader hebben toen eerst met een tweemans bakfiets vracht gereden, maar doordat er steeds meer en meer vracht kwam zijn zij begonnen met het vervoeren van vracht via een praam. Op deze 'vracht' praam was een klein zeiltje geprutst. Pake stond aan het roer en vader liep meestal 'yn 'e beage', om de praam voort te trekken. Zo zei vader eens, wij hadden meestal tegenwind heen én tegenwind terug. Zwaar was het gezeul met de zakken met meel. Honderdtwintig zakken á vijftig kilo. Vanuit de praam de zak met meel op het schouder, dan bij de schuine

wal omhoog, de straat oversteken, door de bakkerij en dan bij de trap omhoog. Dit was bij de bakkerij van Jan de Vries, aan het Súd 148 in Workum, waar destijds alle bakkers van Workum hun brood baken. Dit ging een hele tijd zo door. Toen bij Nijhuizum de munitietrein in brand was geschoten door vliegtuigen, haalden de toen in Workum gelegerde Duitse soldaten, als represaille, een paar arbeiders die op het land aan het werk waren op. Precies op het moment dat de Duitse soldaten met het geweer in de aanslag met die mannen naar Workum liepen, kwamen pake en vader eraan met een volgeladen praam. Wat waren ze bang, doodsbang zelfs. Zij dachten dat zij ook mee moesten komen met de Duitse soldaten, maar dat viel gelukkig mee. De Duitse soldaten zeiden net zoals altijd gewoon gedag. Vader vertelde later: "Ik heb nog nooit zo hard aan de praam getrokken als toen om maar zo snel en zo ver mogelijk weg te komen."

De praam was voor velen in Workum een voedselvoorziening. Denk alleen maar eens aan het meel voor de bakkers. De praam hoorde bij het beeld van Workum, zo gewoon, zo logisch, maar spannend was het wel.

Fokke: "Ik ben van 1941 en heb geen belevenissen aan die tijd, alleen het door mijn moeder vertelde verhaal dat ik in Amsterdam, toen ik in de kinderwagen lag, vriendelijk ben toegelachen door een Duitse soldaat. Hij wist echter niet dat ik in de kinderwagen op een flinke laag aardappelen lag. De aardappelen kwamen uit een vrachtschip welke lag afgemeerd aan de kade in Amsterdam. Mem heeft hier heel zuinig mee gedaan, want de aardappelen waren schaars en daarom kostbaarder dan goud."

Ps. de ontmantelde T-Ford heeft na de oorlog nooit weer gereden.

Albert Brouwer

* Workum, 26-10-1924 † Workum, 08-03-1987

Het is begin 1945 als Albert Brouwer, zoon van Jozeph Brouwer en Akke Boermans, uit het niets wordt opgepakt door de Duitsers. Nog diezelfde dag wordt er voor hen gebeden in de Rooms Katholieke Kerk, de Sint Werenfridus, in Workum. Vanuit Workum is Albert, via Leeuwarden, overgebracht naar Duitsland, waar hij belande in het (werk)kamp, Kamp Schwarzer Weg in Wilhelmshaven.

Kamp Schwarzer Weg Wilhelmshaven
"The War of Hell"

Door de bombardementen van de geallieerden was de schade eind 1944 in de Mari-nahaven Willemstad zo groot dat er dringend arbeidskrachten nodig waren om puin te ruimen en de schade te herstellen. De door de Sicherheitspolizei gevangen genomen burgers, die ingesloten waren in Leeuwarden, Groningen en Assen, werden daarvoor op transport gezet naar Wilhelmshaven.

Het leven van de gevangenen in het kamp Schwarzer Weg was een verschrikking. Een van de ergste dingen was de feitelijke uithongering van de gevangenen, die veel te weinig en bovendien slecht voedsel kregen. Al gauw werden velen ziek. Van verzorging van de zieken was niet of nauwelijks sprake.

Op 16 februari overleed het eerste slachtoffer, waarna er nog velen door 'god' zijn thuisgehaald. Op 15 april 1945 verlieten 300 'zieke' mannen het kamp. Zij werden op 16 april in Emden in een 'open' boot richting Delft zijl gezet, waar zij diezelfde dag aan kwamen. Veel gevangenen verklaarden later dat het de bedoeling was geweest om dit transport te torpederen. De bevolking van Delft zijl, welke massaal was uitgelopen, toonden zich geschokt over de ellendige aanblik van de gevangenen.

Sjoukje Dijkstra-Brouwer, zus van Albert herinnert het zich nog goed toen het bericht binnenkwam dat haar broer was opgepakt. Sjoukje: "Mem in tranen en overduidelijk aangeslagen. Drie volle maanden hoorden wij niets en toen opeens... Albert is in Wor-

Albert Brouwer

kum.... Ik zie hem nog aankomen in een crèmekleurig pak met een rood kruis op de rug. Mager, ondervoed en voorzien van ongedierte. Wat Albert daar heeft gezien en heeft moeten ondergaan daar heeft hij 'nooit' over gesproken. Ook niet met zijn zwager Sijbren (Siep) van der Meulen, die in Indië heeft gediend. Het heeft van hem een ander mens gemaakt. Albert was Albert niet meer. Zijn last heeft hij met zich meegedragen als een loden kruis. Jammer dat het zo moest gaan. Nu hij er niet meer is denk ik nog vaak: de oorlog heeft hem van binnen kapot gemaakt en niet losgelaten."

Cornelis Sybolt (Siep) Klaaren

* Workum, 10-10-1919 † Joure, 05-09-2007

Toen de oorlog uitbrak vocht mijn broer, Siep Klaaren, bij de Moerdijkbrug om de Duitse Opmars vanuit Frankrijk tegen te houden. Dit werd ten koste van vele manschappen slechts een paar dagen vol gehouden. Wie zijn hoofd optilde was het kwijt, vertelde mijn broer mij eens. Na het bombardement op Rotterdam capituleerde Nederland en werden mijn broer en zijn medestrijders vangengezet in de Biesbos.

Je moet eerst maar eens onder spervuur liggen.
dan weet je pas wat angst is

Een lange tijd van gevangenschap volgde. Zij werden door een klein aantal Duitsers bewaakt. Als er 's morgens om welke reden dan ook één ontbrak op het appel dan werden er tien gevangenen doodgeschoten. Ze leefden voortdurend in angst.

Thuis, in Hindeloopen wisten mijn ouders van niets; gesneuveld, gevangengenomen, gedepor-teerd naar Duitsland, dwangarbeid? Men bleef gissen en hield hoop. Ik ben tien dagen voordat de

oorlog begon geboren. Was ik dan de vervangen-de zoon voor mijn broer Siep?

Eindelijk, na circa drie maanden, kwam er een briefkaart aan op het postkantoor in Hindeloopen met de woorden "Ik kom thuis, Siep". De postbode van toen had de gewoonte om telegrammen en briefkaarten eerst zelf te lezen voordat hij ze rond-bracht. En het nieuws hield hij niet voor zichzelf. Sterker nog, eer de briefkaart bij mijn ouders aan de Nieuwe Weide was bezorgd was half Hindeloo-

pen al van het nieuws op de hoogte. Mijn moeder werd zelfs al gefeliciteerd terwijl zij nog van niets wist. Een paar dagen later kwam mijn broer lopend vanaf het treinstation thuis. Broodmager en zwaar getraumatiseerd, al bestond dat woord toen nog niet.

De vrijheid duurde maar kort, want mijn broer werd net als vele andere jongeren opgeroepen om in Duitsland te werken. Mijn broer weigerde en dook onder. Boven in het gemeentehuis werden schuil-plaatsen gemaakt waar mijn broer en nog een paar onderduikers naar toe vluchten bij razzia's. Mijn broer heeft nooit gesproken over de tijd bij de Moerdijkbrug en de Biesbos. Op één keer na toen wij onder de hooiwagen zaten te schuilen voor een zware onweersbui. Ik was 13 of 14 jaar. Mijn broer was 21 jaar ouder dan ik. Toen ik zichtbaar angstig was zei hij: "Je moet eerst maar eens onder spervuur liggen, dan weet je pas wat angst is."

In het najaar van 1944 is de Moerdijkbrug door de Duitsers opgeblazen om zo de geallieerden te belet-ten West-Nederland in te trekken.

Herinneringen uit de Tweede Wereldoorlog

Jetske Stuur kwam op 12 september 1936 in Workum ter wereld. Haar ouders hadden een bakkerij aan het Súd 40 in Workum. Later, in 1956, verhuisde de bakkerij naar Súd 48. Van de oorlogsjaren weet mevrouw Stuur zich nog wel één en ander te herinneren.

“Op een avond na spertijd, de tijd waarop niemand meer buiten mocht zijn, was ik nog buiten. Opeens zie ik Duitse soldaten komen aanlopen met naast hen Burgemeester Looijenga, die lid was van de NSB. Nog nooit ben ik zo hard naar huis gerend. Eenmaal thuis ben ik onder de tafel gekropen en zag de heren ‘van gezag’ voorbij lopen. Mijn ouders die hebben mij niet opgemerkt, zij waren achter.”

“Dominee Loos van de Hervormde Kerk woonde in de Pastorie aan het Súd, waar nu de winkel van Kruidvat is. Op een dag werd ter hoogte van Oer de Toer dominee Loos door de Duitsers gekeerd. Dominee mocht niet naar het Godshuis.”

“Tijdze en Sijke Folkerts stonden aan de weg te wachten op de bevrijders. Ik dacht dan wacht ik ook en ben dus die dag niet naar school gegaan. De bevrijders kwamen niet en mij is ook nooit gevraagd waarom ik niet op school was.”

“En als dan eindelijk de bevrijders er zijn, vertrekken de Duitsers richting Makkum met grote repen spek. Ik heb mijn ouders nooit zien dansen, maar toen Workum was bevrijd en iedereen naar de Merk toog, heb ik ze zien dansen.”

“Simon Vlas, wonende aan het Súd in Workum, had een radiocentrale welke in de oorlog niet gebruikt mocht worden. Toen de Canadezen kwamen was daar ineens de stem van Vlas met de mededeling ‘Workum is Bevrijd!’”

Ben Voets groeide op in Workum en woont nu, 92 jaar oud, in Amersfoort.

“Ik denk dat Workum in april 1945 voor een ramp gespaard is gebleven. Dit heeft Workum te danken aan het verzet, de NBS. Door hun vele goede daden werd erger voorkomen. Zo wisten zij net op tijd de spoorbrug dicht te draaien om zo een bewapende Duitse kruiser de doorgang te beletten en zo lieten zij ook een munitietrein ontsporen.”

“Hout raakte op, kleding raakte tot de draad toe versleten en pannen om in te koken welke poreus waren geworden werden opgelapt door de loodgieter. Ook tabak was schaars, maar daar had mijn vader iets op gevonden. Heit had achter de werkplaats tabaksplanten gepoot voor ‘eigen teelt’. Op de zolder werden de tabaksbladeren aan een touwtje te drogen gehangen. Daarna werden ongeveer zo’n vijf bladeren stevig opelkaar gerold. De opgerolde tabaksbladeren werden een tijdje onder een paar tegels gelegd tot ze goed waren samengedrukt.

Heit ging dan met een scherp mesje de tabaksrollen fijn kerven tot shag voor pijp en sigaretten. Rond deze tijd ben ik begonnen met roken. Stiekem pikte ik wat eigen teelt tabak van heit, scheurde dunne blaadjes uit mijn kerkboek en rolde daarvan sigaretten. Achter de werkplaats hadden wij een hutje waar een geitje in stond. Op een keer breekt het geitje uit en vrat heel wat goede bladeren op van de tabaksplant. Heit was vreselijk kwaad! Het kerkboek is niet helemaal opgegaan in rook. Ik heb het nog steeds en ik rook gelukkig sinds 1984 niet meer.”

Jeddie Klaaren en Foppie Klaaren-Mulder, geboren en getogen Hylpers, zijn aan het begin van de oorlog geboren in Hindeloopen. Toch weten zij zich de gebeurtenissen uit de oorlog te herinneren, dan wel uit overleving, te vertellen.

“Terwijl de BS met de wapens in de aanslag lag te wachten bij de boerderij van De Boer, nu Camping Welgelegen, aan de Lange Leane kwamen de Canadezen met hun tanks aanrijden. Het ratelende geluid van de tanks kon het beste worden vergeleken met kikkers in de sloot en dat werd dan ook aanvankelijk gedacht.”

“De soldaten deelden sigaretten, chocola, Zweeds witbrood en koeken uit. Twee Hindelooper dames vochten om de sigaretten. Niet dat zij zelf rookten, maar voor de onderduikers zo bleek later.”

“Tijdens een overwachte huiszoeking bij Jan Valk op de Buren in Hindeloopen kunnen de Joodse onderduikers zich alleen nog schuil houden achter de overgordijnen. Een Duitse soldaat met hond stapte de woonkamer binnen en riep ‘hier ist kein Mensch’. Door toedoen van een ‘goede’ Duitser bleef de familie gespaard.”

Mevrouw Grasman-Keilman groeide op in Bolsward en verhuisde in 1965 naar Workum. In haar woonkamer op Séburch 3 staat een koperen bloempot, welke de oorlog door een bijzondere manier van opbergen heeft overleefd. *“Als het verplicht wordt om alles van ‘koper’ in te leveren voor de ‘Duitse’ (wapen)industrie wil mijn moeder zo snel mogelijk al haar koperwerk inleveren, maar dat was mijn vader geenszins van plan. In de*

tuin, aan het Laagbolwerk 12, nu het Doopsgezinde Rusthuis, werd een gat gegraven en daar kwam o.a. de koperen bloempot en de radio in te liggen. Om niet tegen de lamp te lopen heeft mijn moeder de kwispeldoor ingeleverd. Na de oorlog is alles opgegraven en weer in gebruik genomen.”

Lucas Ybema over pake Jelle Ybema.

“Pake Jelle hat 38 jier yn de Aeltsjemar wenne, tusken Ferwâlde en Parregea. Foardat hy by de dyk wie moast hy alve hikken oer. By pake wiene in soad ûnderdûkers, nee pakt binne se nea. Pake seach de Dútsers al fan fierren oankommen dus doe’t de Dútsers op it hiem wiene, wy it hiele spul al fourt. Doe’t in Dútsers him frege wa dêr op de pleats wennen sei pake; de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.”

Evacuatie Wieringermeerpolder

Nadat door de Duitsers de Wieringermeerpolder hadden laten onderlopen, bood Catrinus Eekhof, met de in de haast opgetrommelde hulpverleners, zijn diensten aan. Mens en dier welke de hoger gelegen dijken hadden opgezocht werden in de nacht van de dijk gehaald. Op de tweede reis werden er ook paarden meegenomen. Dit transport was voor de bemanning een hele onderneming. De paarden stonden in het scheepsruim en staken met hun hoofd er bovenuit. In de vroege ochtend werden de paarden uit het ruim getakeld en ‘los’ gelaten op de Workumerwaard.

Deze bijlage is mede mogelijk gemaakt door de volgende instanties of bedrijven:

- Gemeente Súdwest-Fryslân
- Plaatselijk Belang Workum
- Restaurant Folkerts Workum
- Bakkerij Keuning Workum
- Geluidsinstallatie Klaas Folkerts Workum
- Bloemenatelier Mrs. Popple Workum
- Hunia's Drukkerij Workum

